

Kultur- og kirkedepartementet
Pb. 8030 Dep
0030 Oslo

Oslo, 30.10.2008

Høringsuttalelse – undersøkelse av kunstnernes inntekts- og arbeidsforhold

Vi viser til Telemarksforsknings rapport om kunstnernes inntekts- og arbeidsforhold og Kultur- og kirkedepartementets invitasjon om å bidra med høringssvar.

Norsk kritikerlag ønsker å gjøre oppmerksom på noen forhold i rapporten.

For det første viser den et stort sprik mellom utdanning og inntekt: I motsetning til befolkningen som helhet, hvor bare 33 % har høyere utdanning, har hele 75 % av kunstnere høyere utdanning. Likevel forholder det seg slik, noe som fremgår av rapporten, at "Billedkunstnere, kunsthåndverkere, kunstneriske fotografer, kunstkritikere, dansekunstnere og "andre kunstnergrupper" har til dels betydelig lavere kunstneriske inntekter enn de andre gruppene" (Rapport 24: 280). Det forholder seg også slik at "størst andel frilansere (...) finner vi blant oversettere og kritikere" (ibid.). Til dette bildet er det også naturlig å føye til at de aller fleste kunstnere arbeider parallelt med en rekke forskjellige prosjekter/yrker for å klare seg økonomisk.

At et slikt bilde avtegner seg er naturlig siden tilstrømningen til kunstneriske yrker har økt, tildels radikalt, siden forrige undersøkelse av kunstnernes aktivitet, arbeids- og inntektsforhold i 1994. Likevel finner vi det riktig å trekke frem enkelte aspekter ved dette bildet som, etter Norsk kritikerlags mening, er for lite utviklet i rapporten.

Valgene som er tatt i definisjon av "kunstner" er vidt, noe som poengteres og problematiseres flere steder i løpet av rapporten. Norsk kritikerlag føler vi er i rett selskap og setter pris på det fokus rapporten setter på kritikeres arbeidsvilkår, men vi mener likevel det store spennet mister av syne den fagkompetansen som kritikerne sitter på. Med dette sikter vi til at det finnes kritikere for både film, teater, musikk, dans, kunst og litteratur. Hvert av disse feltene, selv om det naturligvis er korrespondanser og overlappinger, representerer et særegent kompetansefelt. Det er viktig for oss å poengtere dette.

Et annet svært viktig aspekt ved kritikerrollens sosiale og kulturelle funksjon er etter vår mening også utilstrekkelig behandlet, nemlig kritikerens rolle som formidler og utvikler av estetiske produkter. Det er en gjengs oppfatning i norsk offentlighet at kritikerens skriver "forbrukerveiledning", men kritikkens grunnleggende styrke er, og det er det viktig å huske selv når vi leser en kritikk som fungerer primært "veiledende", å gå i dialog med både produsentsiden og mottakersiden for å diskutere fagspørsmål, som spørsmålet om estetisk kvalitet. En slik samtale er ikke bare viktig, men helt nødvendig for å opprettholde et levende kulturliv i Norge. Uten kritikken, stanser kulturen.

Det bringer oss til et viktig punkt angående kritikernes arbeidsvilkår og lønnsforhold. Som det fremkommer av rapporten, er disse preget av usikre/ustabile frilansforhold og serier av enkeltoppdrag, foruten den generelle "multitasking" som er nevnt ovenfor. Av den grunn lever kritikeren under lite ideelle forhold for skriving av kritikk, både når det gjelder kritikerens egen livssituasjon og når det gjelder tid og anledning til å fordype seg og arbeide over lenger tid, grundig, med sitt felt som kritiker.

I 2007 ble det opprettet ett arbeidsstipend for kritikere. At dette stipendet ble opprettet var svært gledelig, men etter vår mening er ett stipend altfor lite. På bakgrunn av kritikernes generelle arbeidsvilkår vil vi foreslå at det opprettes fire nye arbeidsstipend, et antall som spiller nyansene i norsk kritikerstand. Dette er, slik vi oppfatter det, en betimelig anerkjennelse av kritikkens betydning og kritikernes dårlige arbeidsvilkår. Det vil også utgjøre en anerkjennelse av kritikkens betydning for norsk kulturliv.

Med vennlig hilsen
for Norsk kritikerlag

Kjetil Røed (sign.)
styremedlem

Anne Merethe K. Prinos (sign.)
generalsekretær